JAAP JACOBS (RED.)

Een vaste vrede *en oprechte* vriendschap?

VIERHONDERD JAAR NEDERLANDS-AMERIKAANSE VERHALEN

Maquaas
Canoomakers
Versch water
Sennecas

Een vaste vrede
en oprechte
vriendschap?

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door het Nationaal Archief en het Consulaat-Generaal van het Koninkrijk der Nederlanden in New York.

Ontwerp omslag en binnenwerk
Bart van den Tooren
Afbeelding omslag
Kaart van Nieuw Nederland,
Nationaal Archief, archief 4.VEL,
inventarisnummer 519.

ISBN 9789464564273
e-ISBN 9789464564280
NUR 680

© 2025 De auteurs, Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen
© 2025 Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

WWW.WALBURGPERS.NL
WWW.NATIONAALARCHIEF.NL

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Zoveel mogelijk is getracht de eventuele rechthebbenden van de afbeeldingen te achterhalen. Rechthebbenden die in dit verband niet zijn benaderd wordt verzocht zich met de uitgever in verbinding te stellen.

In dit boek komen citaten en parafrases voor uit archiefdocumenten die koloniaal, racistisch en uitsluitend taalgebruik bevatten. We zijn ons ervan bewust dat deze termen kwetsend kunnen zijn en willen u dan ook van tevoren waarschuwen dat u dit type taalgebruik kunt tegenkomen.

DutchCulture USA

Nederlandse kunst, cultuur en gedeeld erfgoed worden in de Verenigde Staten vertegenwoordigd door de Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden in Washington, DC, en door de Consulaten-Generaal van het Koninkrijk der Nederlanden in Atlanta, Chicago, Miami, New York en San Francisco. Het hoofdkwartier voor culturele dienstverlening is de afdeling Culturele Zaken van het Consulaat-Generaal van het Koninkrijk der Nederlanden in New York.

FUTURE 400, een initiatief van het Nederlands Consulaat-Generaal in New York, streeft ernaar om in 2024 en 2025 integer en oprecht stil te staan bij vierhonderd jaar Nederlands-New Yorkse geschiedenis door degenen die in deze geschiedenis delen in de gelegenheid te stellen om hun stem te laten horen en hun ervaringen en gevoelens te laten horen op dit belangrijke moment. Partners uit zowel de culturele als de commerciële wereld, uit New York en omgeving en uit Nederland, ontmoeten elkaar om nieuw werk en nieuwe mogelijkheden te scheppen op weg naar het volgende hoofdstuk in het verhaal dat wij delen, onze collectieve... FUTURE 400.

Inhoud

Voorwoord 11
Shefali Razdan Duggal
Ambassadeur van de Verenigde Staten
in het Koninkrijk der Nederlanden

Voorwoord 13
Birgitta Tazelaar
Ambassadeur van het Koninkrijk der Nederlanden
in de Verenigde Staten van Amerika

Ter inleiding. 17
Een verdrag met een vraagteken?
Jaap Jacobs

1 Een Nederlands-Amerikaans perspectief 22
Russell Shorto

2 'Even old New York was once New Amsterdam' 33
Jaap Jacobs

3 De wereld van Mayken 40
Nicole Maskiell

4 Massamoord op Manhattan 48
Mark Meuwese

5 Edward Winslow 58
Een Engels-Nederlands-Amerikaanse pelgrim
Jeremy D. Bangs †

6 Het Witte Paert 67
Het begin van de trans-Atlantische slavenvaart op Nieuw-Nederland
Dennis J. Maika

7 Gezicht, gehoor, gevoel en smaak 76
Afrikaanse zintuigen op scherp
Lavada Nahon

8 De Nederlandse Republiek door Bostoniaanse ogen 91
De reisjournalen van Jonathan Belcher en Jacob Wendell, 1704-1716
Sander Rooijakkers

9 Johnny in Nederland 100
Jaap Jacobs

10 Gebroederlijke grondwetontwerpers 107
Gijsbert Karel van Hogendorp en Thomas Jefferson
Lauren Lauret

11 De eerste Nederlandse vertaling van
de Amerikaanse Grondwet 119
Michael J. Douma

12 Zoete verwachtingen en een bittere ervaring 126
De avonturen van Gerrit Boon en Jan Lincklaen
Jaap Jacobs

13 Sojourner Truth 137
Een Nederlandstalig toonbeeld van de
Afrikaans-Amerikaanse emancipatiebeweging
Jeroen Dewulf

14 John Romeyn Brodhead op geschiedenisjacht 146
Jaap Jacobs

15 Herrezen uit de as 155
De ramp met de Phoenix
Joske Meerdink

16 'Voor twee jaar, of misschien voorgoed.' 167
Wilhelmina Douglas Hawley en het schildersdorp Rijsoord
Alexandra van Dongen

17 Aletta Jacobs en Jane Addams 177
Een vredesmissie in 1915
Mineke Bosch

18 Ontsnapping uit het meisjesinternaat 189
Amerikaanse massacultuur en de roaring twenties in Nederland
Kees Wouters

19 De beschermheilige van New York? 199
Jaap Jacobs

20 Een Nederlandse prins, een Amerikaanse jeep
en twee vrouwelijke bijrijders 207
Dik van der Meulen

21 Een erezwaard voor Eisenhower 216
Het smeden van trans-Atlantische betrekkingen voor de twintigste eeuw
Jorrit Steehouder

22 Een Nederlandse jeugd in Iowa 226
Valerie Van Kooten

23 Herinnering en hereniging 234
Een Nederlands-Amerikaans onderduikverhaal
Eline Hopperus Buma

24 De Verenigde Staten als inspiratiebron voor een Nederlands schrijverschap 245
Annejet van der Zijl

25 De veranderende historie van Hurley 252
Bas Blokker

26 Hoe begon het allemaal? 262
Jaap Jacobs

Woord van dank 274
De schrijvers 276
Verder lezen en bronnen 281
Illustratieverantwoording 294
Register 298

Voorwoord

van de ambassadeur van de Verenigde Staten in het Koninkrijk der Nederlanden

De Verenigde Staten en Nederland zijn met elkaar verbonden door meer dan vier eeuwen gedeelde geschiedenis, evenals door een gezamenlijke inzet voor een inclusieve democratie en mensenrechten. Tijdens een recent bezoek aan het Nederlands Nationaal Archief raakte ik diep onder de indruk van de toewijding waarmee het Archief zich inzet om de verhalen van onze gezamenlijke successen naar buiten te brengen. Een zorgvuldige studie van de meer uitdagende aspecten van de historische relatie tussen onze twee landen wordt daarbij niet uit de weg gegaan.

Onze twee landen hebben een duurzame en bruisende geschiedenis, al vanaf het eerste begin – de ontdekkingsreis van Henry Hudson – tot in onze tijd waarin meer dan vijf miljoen Amerikanen van Nederlandse afkomst in de Verenigde Staten wonen. Maar ons gezamenlijk verhaal zou pijnlijk onvolledig zijn als we de trans-Atlantische slavenhandel buiten beschouwing laten. Van de mast van het eerste schip dat met tot slaaf gemaakte Afrikanen in 1619 aankwam in de Engelse koloniën in Amerika woei een Nederlandse vlag.

Net als in Nederland zijn wij in de Verenigde Staten verwikkeld in een proces van reflectie waarin we onze slavernijgeschiedenis weloverwogen bevragen, terwijl we tegelijkertijd consequent en gewetensvol onze democratische idealen zo goed mogelijk proberen in de praktijk te brengen. Het

in stand houden van een levende democratie vereist doelgericht en grondig onderhoud en de Verenigde Staten en Nederland hebben een hechte vriendschap waarin we gezamenlijk en vastberaden stappen zetten op weg naar het licht, op weg naar het doel dat we delen.

De verhalen die in dit boek zijn vervat geven die ambitie weer. Ik kan u van harte aanbevelen deze meeslepende verhalen te lezen en zo meer te weten te komen over onze fascinerende en complexe gedeelde geschiedenis.

Met hartelijke groet,

Shefali Razdan Duggal
Ambassadeur van de Verenigde Staten in het Koninkrijk der Nederlanden
Juni 2024

Voorwoord

van de ambassadeur van het Koninkrijk der Nederlanden in de Verenigde Staten van Amerika

Vierhonderd jaar geleden voeren de eerste Nederlandse kolonisten de baai van New York binnen en ontmoetten ze de voorouders van de Lenape, de inheemse bevolking van het gebied. Het is moeilijk om ons goed voor te stellen hoe dat moment eruitzag. Een reis over zee was een zware onderneming in de zeventiende eeuw. De aankomst op Governors Island in New York moet deze vroege kolonisten met ontzag hebben vervuld bij het zien van het majestueuze landschap.

De geschiedenis van New York, Nieuw-Amsterdam en Nieuw-Nederland, zoals de nederzettingen genoemd werden, is niet alleen Nederlandse geschiedenis. Ze behoort ook toe aan de inheemse volken van het gebied en aan alle hedendaagse Amerikanen. Het is daarmee een essentieel onderdeel van onze gezamenlijke Nederlands-Amerikaanse geschiedenis, gevormd door al degenen die deze geschiedenis delen en er hun persoonlijke ervaringen en perspectieven aan toevoegen. Natuurlijk is het niet een eenzijdig verhaal, en daarom ben ik bijzonder trots op dit boek, uitgegeven door het Nationaal Archief. Het vertelt een completer verhaal van deze gedeelde geschiedenis en bevat bijdragen uit de inheemse, Afrikaans-Amerikaanse en feministische gemeenschappen, samen met vele andere belangrijke groepen die een rol hebben gespeeld in de Nederlands-Amerikaanse geschiedenis.

Dit boek over de Nederlands-Amerikaanse geschiedenis bevat zowel mooie als tragische verhalen. Een aantal daarvan speelt zich af in koloniale tijden, waarvan vele aspecten niet overeenkomen met onze moderne waarden. Terecht erkennen we de moeilijke aspecten van het verleden, ook die binnen onze Nederlandse geschiedenis.

Nieuw-Amsterdam en Nieuw-Nederland werden, net als andere koloniale nederzettingen uit die tijd, gedeeltelijk opgebouwd met behulp van de werkkracht van tot slaaf gemaakte mensen. Nederland is niet trots op zijn slavernijgeschiedenis en zet zich in om deze te erkennen en ervan te leren. Tijdens het Herdenkingsjaar Slavernij, van juli 2023 tot juli 2024, stond het Koninkrijk der Nederlanden stil bij deze pijnlijke kant van zijn geschiedenis. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en premier Mark Rutte hebben de Nederlandse betrokkenheid bij de trans-Atlantische slavenhandel erkend en hun excuses aangeboden. Namens het land vroeg Koning Willem-Alexander de nazaten van tot slaaf gemaakten om vergeving.

We herdenken de verjaardag van New York en van vierhonderd jaar Nederlands-Amerikaanse geschiedenis, met zowel vreugde als pijn. Voor veel inheemse Amerikanen bracht de komst van Europese kolonisten, hoewel ze nieuwe handelspartners werden, de ontwrichting van hun levens en gemeenschappen met zich mee, en leidde het tot oorlog, ziekte en verlies van hun land. Het is van groot belang om deze geschiedenis onder ogen te zien. Onze hoop is dat door de geschiedenis eerlijk en volledig te erkennen, we beter kunnen bepalen hoe we vandaag leven en hoe we morgen willen leven. New York City – en de Verenigde Staten in bredere zin – is vandaag de dag een levendige en diverse metropool mede dankzij zijn Nederlandse geschiedenis. Nieuw-Amsterdam was een bruisende stad met veel verschillende groepen die het hun thuis noemden. De handelsgeest van New York kan ook worden herleid naar de Nederlandse kooplieden die in New York de allereerste aandelenbeurs ter wereld ontwikkelden.

In de eenentwintigste eeuw is Nederland een belangrijke partner in het verbeteren van de milieu-infrastructuur van New York City door de aanleg van waterkeringen en andere vormen van kustbescherming in het zuidelijk gedeelte van Manhattan die bescherming moeten bieden tegen de stijgende zeespiegel. De Nederlands-Amerikaanse banden gaan diep: ze omvatten onze uitgebreide economische relaties, onze gemeenschappelijke duurzaamheidsdoelen, onze gedeelde waarden van diversiteit en democratie en onze nauwe culturele banden.

Nederland heeft ervoor gekozen om de vierhonderdste verjaardag van New York te markeren samen met iedereen die in deze geschiedenis deelt. Collectief leveren we een bijdrage aan het volgende hoofdstuk van de Nederlands-Amerikaanse vriendschap. Ons FUTURE 400-programma brengt deze diverse groep mensen, die ieder een eigen stem hebben, bijeen. We zijn vereerd dat we zo'n prachtige en zich uitbreidende constellatie van nieuwe wetenschappelijke en creatieve initiatieven kunnen ondersteunen, omdat die niet alleen het koloniale verleden belichten, maar ook vooruitkijken naar wat zou kunnen zijn. Op deze manier toont dit opmerkelijke boek de blijvende impact van dergelijke initiatieven: het versterken van belangrijke en unieke gezichtspunten die ons collectieve begrip van onze gemeenschappelijke geschiedenis en onze gedeelde toekomst verbreden.

Birgitta Tazelaar
Ambassadeur van het Koninkrijk der Nederlanden in de Verenigde Staten van Amerika
Juni 2024

Maquaas
Mahicans
Canamakers
Sennecas
Woranechs
Pachami
Gachoos
Capitannasses
Tappans
Wikagyl
Mechkentiwan
Manhattes
Saiglicans
Aquamachukes
NB.
Minquaas
Stankekans
Souwanew
Minquaas
42
41
40
39
38

Ter inleiding

Een verdrag met een vraagteken?

Jaap Jacobs

Art. 1.

Daar zal een vaste, onverbreekelijke, en universeele vreede, en opregte vriendschap zijn, tusschen Haar Hoog Mogende de Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, en de Vereenigde Staten van America, en de onderdanen en ingezetenen van de voornoemde parthijen, en tusschen de landen, eilanden, steeden en plaatsen, geleegen onder de jurisdictie van de gemelde Vereenigde Nederlanden, en de gemelde Vereenigde Staten van America, en derselver onderdanen en ingezeetenen, van allerley staat, sonder onderscheid van persoonen en plaatsen.

Het Nederlandse-Amerikaanse verdrag, dat op 8 oktober 1782 ondertekend werd, schetst de ideale relatie die de twee landen voor ogen stond, met gebruik van bewoordingen die we vaak tegenkomen in andere verdragen uit die tijd. Dit Tractaat van Vriendschap en Commercie was een belangrijke stap in de diplomatieke betrekkingen tussen de twee landen, die waren begonnen met de officiële erkenning van de Verenigde Staten door de

Kaart van de Hudsonrivier, 1616.

Staten-Generaal. Een populair liedboek uit de jaren 1780, *De Amerikaansche Koopman; Zingende de Nieuwste, Fraayste en Aangenaamste Liederen, die hedendaags Gezongen worden*, bejubelde de handelsmogelijkheden die uit het verdrag zouden voortvloeien.

> Juich Koopman! Juich! op 't Vryverklaaren,
> Van 't uitgebreid AMERIKA
> Het smeekt reeds lang om uwe Waaren,
> Scheep in, Scheep in, waer wagt gy na.

De Nederlandse en Amerikaanse kooplieden en diplomaten waren ongetwijfeld oprecht in hun optimisme en hun verlangen naar vrede en vriendschap. Maar de hoop in het verdrag en de jubeltoon van het juichlied zijn niet representatief voor het geheel aan vierhonderd jaar verhalen uit de Nederlands-Amerikaanse relaties. Wijsheid achteraf is altijd makkelijk, maar vanuit onze tijd beseffen we dat er tussen Nederlanders en Amerikanen naast vriendschap maar al te vaak vijandschap en wrijving voorkwam, vooral in de koloniale tijd en in het bijzonder waar het gaat om de oorspronkelijke bewoners van Noord-Amerika en de onder dwang aangevoerde tot slaaf gemaakte Afrikanen. De aankoop van Manhattan in 1626 – tegenwoordig gezien als de grootste vastgoedzwendel ooit – en de Nederlandse betrokkenheid bij het introduceren van slavernij in Noord-Amerika (eerst in 1619 in Virginia en later op 29 augustus 1627 in Nieuw-Amsterdam) geven aanleiding om vragen te stellen bij het beeld van 'vaste vrede en oprechte vriendschap', zoals de titel van dit boek luidt. De omslagillustratie geeft zo'n vraag weer door de minieme Nederlandse aanwezigheid in de eerste fase van Nederlands-Amerikaans contact te benadrukken. Op de kaart wordt het kleine fort 'Nassou' omringd door namen van de oorspronkelijke Amerikanen, zowel Maquaas (Mohawk) als Mahicanen. Gedurende vier eeuwen heeft zich tussen oude en nieuwe Nederlanders en Amerikanen een lange reeks aan gebeurtenissen voltrokken, met zowel vreugdevolle als pijnlijke momenten, waarin naast wederzijdse steun en samenwerking ook misverstanden en confrontaties te zien zijn. New York, het vroegere Nieuw-Amsterdam, speelt een centrale rol in de verhalen van Nederlands-Amerikaanse vriendschap die in dit boek worden verteld, aansluitend bij de herdenkingen in 2024 en volgende jaren. Maar naarmate we dichter bij onze eigen tijd komen, breidt het toneel zich uit naar het westen, naar staten als Wisconsin en Iowa, aangezien steeds meer Nederlanders de

oceaan overstaken naar de Verenigde Staten en omgekeerd Amerikanen de oversteek begonnen te maken naar Nederland. De migratie – zowel tijdelijk als permanent – is een andere rode draad in dit boek. De ervaringen van de landverhuizers, waarin de confrontatie met een ander land van groot belang was, liepen sterk uiteen: gevoelens van bevreemding en verontrusting werden afgewisseld met leerzame en zelfs opwindende belevenissen in een proces van gewenning en verwerping, zoals Russell Shorto in het volgende hoofdstuk aanstipt.

Volgende pagina's: verdrag van vriendschap en commercie tussen de Staten-Generaal en de Verenigde Staten van Amerika, 1782.

eenigde Nederlanden, in alle de Havens en plaatsen, onder het gebied van de gemelde Verenigde Staten van America, het zelve voorregt genieten tot aanneeming en ontfangen van Bootsgezellen of anderen zijnde inboorlingen of Ingezeetenen van eenige der Domeinen van de gemelde Staten Generaal, met dien verstande, dat men nog aan de eene, nog aan de andere zijde zig sal mogen bedienen van sodanige zijner landsgenooten, die zig reeds in dienst van de andere contracteerende Partheije, het zij ten Oorlog, het zij op Koopvaardijscheepen heeft geengageert, het zij men dezelve aan de vaste wal, dan wel in Zee zoude mogen ontmoeten, ten minsten indien de Capiteinen of Schippers, onder wiens bevel zodanige Personen zig mogten bevinden, dezelve niet vrywillig uit hunnen dienst wilde ontslaen, op pane, dat deselve anders zullen worden behandelt en gestraft.

Art.e 28.

De toeleg voor refractie, sal in alle reedelykheid en billykheid worden geregulleert, by de Magistraten der respective Steeden, alwaar men vordeelt dat eenige beswaren deswegens plaats hebben.

Art.e 29

Het tegenwoordig Tractaat zal werden geratificeert en geapprobeert

therlands, shall enjoy in all the Ports and Places under the obedience of the said United States of America, the same Privilege of engaging and receiving Seamen or others, Natives or Inhabitants of any Country of the Domination of the said States General; provided, that neither on one side nor the other, they may not take in to their service such of their Countrymen, who have already engaged in the service of the other Party contracting, whether in War or Trade, and whether they meet them by Land or Sea; at least, if the Captains or Masters, under the command of whom such Persons may be found, will not, of his own consent, discharge them from their service: upon pain of being otherwise treated and punished as Deserters.

Article 28.

The affair of the Refraction shall be regulated, in all Equity and Justice, by the Magistrates of Cities respectively, where it shall be judged, that there is any room to complain, in this respect.

Article 29.

The present Treaty shall be ratified and approved, by Their High Migh

bij Hoogstgemelde Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, en hooggemelde Vereenigde Staten van America, en zullen de Acten van Ratificatien van de eene en de andere zijde in goede ende behoorlyke forme werden overgeleeverd binnen den tijd van Zes maanden, of te eerder so het zelve kan geschieden te reekenen van den dag van de onderteekening.

Ten oirkonde deezes hebben Wy Gedeputeerden en Plenipotentiarissen van de Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, en Minister Plenipotentiaris der Vereenigde Staten van America, uit kragte van Onze respective Authorisatie en pleinpouvoir deeze onderteekent, en met Onze gewoone Cachetten bekragtigt.

In den Hage den Agtsten October, Een duysent Seeven hondert twee en tagtig.

Georgevan Randwijck

C. D. Santhouvel

P. H. Leiwogh

W. C. H. Van Lijnden.

D. J. Van Heeckeren

Jan van Kuffeler

Fr. C. J. Van Dedem tot den Gelder

H. Tjassens

tinesses, the States General of the United Netherlands, and by the United States of America; and, the Acts of Ratification shall be delivered in good and due form, on one side and on the other, in the space of Six Months, or sooner, if possible, to be computed from the Day of the signature.

In Faith of which, We, the Deputies and Plenipotentiaries of the Lords the States-General, of the United Netherlands and the Minister Plenipotentiary of the United-States of America, in virtue of our respective Authorities and full Powers, have signed the present Treaty, and apposed there to the Seals of our Arms.

Done at the Hague, the Eight of October, One Thousand, Seven Hundred Eighty Two.

John Adams